

LBRIS

We know
books

Colecția Poesis

Redactor: Aura Christi
Tehnoredactor: Carmen Dumitrescu
Coperta: Florin Afloarei

Editura IDEEA EUROPEANĂ
O.P. 22, C.P. 113, București, 014780
Tel./Fax.: 021-2125692; Tel.: 021-3106618
Comenzi carte prin poștă:
Tel.: 021-2125692
E-mail: office@ideeaeuropeana.ro
www.ideeaeuropeana.ro

© Editura Ideea Europeană, pentru prezenta versiune

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
PANOV, BORCE

Linia dimineții : poeme / Borce Panov ; trad. de
Constantin Severin. - București : Ideea Europeană, 2023
ISBN 978-630-333-000-6

I. Severin, Constantin (trad.)

821.163.3

BORCE PANOV

Linia dimineții

Poeme

Traducere de
Constantin Severin

IDEEA
EUROPEANĂ
București, 2023

călătoriile fără scop sunt cele mai bune – spuse el,
pentru că nu trebuie să ne oprim
chiar și atunci când labirintul anterior nu are ieșire în
cel următor
pentru că clipele sunt mai prețioase decât eternitatea

Artistul a pictat îngerul ca pe un apus de soare
și a ridicat aripile și le-a întins din nou larg
și s-a înălțat pe cealaltă parte a Pământului
pentru că clipele sunt mai prețioase decât eternitatea

Cuprins

O poetică autentică /	7
Lupul /	13
Răstignirea timpului /	14
Dumnezeu ca un substantiv abstract /	15
Ruleta rusească /	17
Mama mea /	18
Fereastra din Turnul Babel /	20
Scheletul viitorului /	22
Apocalipsa /	24
Hidrogen /	26
O poezie pentru oaia care paște iarba verde din mâinile noastre /	27
O cameră din fusurile mele orare /	30
Soare /	33
Un ulcior /	35
Sângele care jonglează cu 8000 de gânduri poetice /	36
Laudă nebuniei și hormonilor ghrelin și leptin /	39
Furnica și Sisif /	43
Construcție solidă /	44
Astăzi un om ar trebui să-și amintească /	46
Visam la colții mei de mamut /	48
Letargie /	50
Îți vorbesc tot timpul /	52
Banda lui Mobius /	54
Celule roșii și albe din sânge /	55
Jocul umbrei /	56

- Pisica geometrică / 58
Orașul chel / 59
Regina pieselor de șah transparente / 61
Ce a văzut Charlie Ch. cu capul în jos / 63
Oraș în alb-negru grăbit / 65
Orizont de viață / 67
Calul de pe cealaltă parte / 69
Dublul / 71
Michelangelo și inima tatălui meu / 73
Viziunea / 75
Chipul nocturn al soarelui / 76
Timp contemporan / 78
Opt minute de zi în noapte / 79
Șoarecele alb al adevărului / 81
Timp de treierat / 83
Vremuri de pisici / 84
Sculptură din respirație / 88
Ezitare fosilă / 90
Îngerul poetului / 92
Ars poetica / 93
Poezie / 94
Origami / 95
Diptic al tristeții / 96
Casă din pânză de păianjen / 98
Citind de la dreapta la stânga / 100
Umeraș de bunăvoință / 101
Ascultă cocoșul / 102
Artistul morții / 104
Linia dimineții / 106
Pâine / 107
Clipa eternă / 109

O poetică autentică

Tușa religioasă, prezentă încă din debutul volumului de față, îl situează pe Borce Panov în spațiul grav al unei poezii, în miezul căreia se ramifică o înțelegere esențială. Folosind o recuzită sobră, poetul încearcă să-și explice că divinitatea incomprezibilă poate deveni cunoscibilă prin asocierea acestui *Dumnezeu necunoscut* cu limbajul. Reprezentarea la nivelul limbajului a transcendentalului este mai veridică, poezia oferind spațiul și timpul trăirii unor experiențe mistice. Dumnezeu ne apare în postura unui cuvânt abstract. Ca instanță lingvistică abstractă, în antinomie cu alte instanțe concrete, poate fi înțeles Dumnezeu. Metafora *substantivului concret* care nu poate nici măcar muri în absența *substantivului abstract* este foarte puternică. Și pentru a descrie inefabilul, poetul alege să-l alăture argilei și apei, materii primare din care a fost plămădit omul: „Dumnezeu este un substantiv abstract/ argila și apa sunt substantive concrete/ respirația este și ea abstractă/ este concretă doar atunci când se încetează în oglindă/ pentru a semnala că ești viu/ iar dacă nu mai ești, atunci este mai abstractă decât moartea însăși/ substantivele concrete nici măcar nu pot muri fără cele abstracte/ și nici nu pot gândi sau simți fără ele/ și nici nu vor ști ce zi

este în calendar/ sau în ce anotimp”. (*Dumnezeu ca un substantiv abstract*)

Implicat în actul poetic, asumat, autorul și-a construit retorică, demonstrând că omul nu-l cunoaște pe Dumnezeu atât timp cât îl îndepărtează (il rupe) de propria ființă. Există, totuși, posibilitatea de a-L conștientiza ca existență. Cunoașterea apare după experiență, după trăirea unor evenimente definitive. În acest sens, Borce Panov, continuându-și poemul din care am citat deja, precizează cu franchețe: „Vocabularul înfloreste și se coace pe fructe amare”.

Într-un alt poem al cărții, abil, poetul ne comunică faptul că, existențial vorbind, trebuie „să simțim toată bucuria/ cu care Dumnezeu a creat lumea/ și toată durerea/ cu care și-a sacrificat propriul fiu”. (*Răstignirea timpului*) Dar pentru asta e nevoie să punem timpul între paranteze, să-l *răstignim*. Doar așa actantul liric va putea deveni acel „cineva care se va înălța din nou”.

Demn de atenție, inclusiv pentru cadența întregului discurs liric prins în carte, e și poemul *Ruleta rusească*: „Cu mulți ani în urmă/ mi-am trimis o scrisoare/ în această dimineață cețoasă/ în mod surprinzător/ m-am gândit la acea scrisoare/ dar nu-mi amintesc ce era scris în ea/ acum putem să reluăm/ ruleta rusească/ între noi există un al treilea jucător/ care înainte era absent”. Aici și acum poetul devine un dublu, un alter-ego al textului scris, un *tu* al său înăscut care intră în dialog cu *eul* său înăscut. Din acest punct, în relație intră și o a treia persoană. Să fie vorba despre acel *Dumnezeu ca un substantiv abstract*?

„În cea mai adâncă noapte a fricii noastre” (*Scheletul viitorului*), „toate cârțile războiului/ ies la iveală”. E o tensiune care se menține calibrată la maxim în poezia lui Borce Panov. „Labirintul amăgirilor este o casă a melcului” (*Ibidem*) în care e captiv omul contemporan. Angoasa ține de cotidianul nostru apocaliptic. Poetul scrie ceea ce simte: „Devine noaptea un trup întunecat al inimii noastre”. (*Apocalipsă*) Și nu e doar o constatare, ci și un avertisment. Modul de a simți imprimă, în poezia autorului din Macedonia de Nord, firesc, modul de a scrie. Nu întâmplător titlul unui poem din volum sună în felul următor: „Sângele care jonglează cu 8000 de gânduri poetice”. În poemul amintit, într-un registru ontologic specific poetului, vom asista la o anumită situație care se declanșează pe un „culoar al somnului” după cum urmează: „Un cuvânt ca un somnambul/ se plimbă spre sfârșitul propoziției în visul meu/ și nu mă pot hotărî ce ar trebui să mă frământa mai mult – / lipsa de sens/ sau coincidența de neînțeles/ cu care somnambului evită accidentul/ exact în momentul în care acesta este pe cale să se întâmple”. (*Sângele care jonglează cu 8000 de gânduri poetice*) Poetul face apel la oniric, anulând timpul tocmai pentru a atinge starea de poezie.

Astăzi, după cum susține Borce Panov într-un vers, „un om ar trebui să-și amintească”. Acel om care ar trebui să-și amintească e poetul, acesta e pe rând fie un Sisif, fie, pur și simplu, un Nebun. „Iar eu, precum Sisif,/ coboram/ fără să știu/ dacă voi găsi/ din nou aceeași piatră/ cu care cucerisem vârful”. (*Furnica și Sisif*) Asistăm, practic, la o meditație despre condiția

umană. Oglindindu-se în persoana damnatului Sisif, omul începe să conștientizeze sensul unei lumi absurde, marcate de nonsens, dar și importanța trăirii propriei vieți. Așadar, chiar Camus, în *Mitul lui Sisif. Eseu despre absurd*, conform ediției apărute la Editura Polirom, în 2020, subliniază undeva: „Îl văd pe acest om coborând cu pas greoi, dar măsurat, îndreptându-se spre chinul al cărui sfârșit nu îl va cunoaște. Momentul acesta asemenea unei respirații, care se întoarce cu aceeași certitudine precum nefericirea lui, momentul acesta este cel al conștientizării. În fiecare clipă în care părăsește culmile și coboară, apropiindu-se din ce în ce mai mult de bârlogul zeilor, el este superior destinului său. Este mai puternic decât stânca lui”. În fine, în cealaltă ipostază, a Nebunului, despre care scrie poetul din Macedonia de Nord, acesta ține „cerul cu o sfoară ca un balon de heliu” (*Laudă nebuniei și hormonilor Ghrelin și Leptin*) și încearcă să reconfigureze lumea, să o aducă la starea ei inițială, neperversă și pură. Făcând elogiul nebuniei, poetul constată, demască și, în cele din urmă, contemplă deriva în care se zbate lumea. Prin poezia sa, autorul trage un semnal acut de alarmă.

Pe de altă parte, am putea adăuga că visul (sau poezia) din acest tom capătă și alte valențe față de cele prezentate deja. Pentru Borce Panov, visul e un mod de a trăi, e singura viață posibilă: „Ies afară/ dintre gene/ într-un/ oraș/ în care/ singura/ construcție solidă/ este acest/ vis/ cu o cadență/ de pace/ și război”. (*Construcție solidă*) În vis se întâmplă toate ale omului: temeri, erori, speranțe, întâlniri memorabile

etc. Nu o singură dată, pe parcursul volumului, visul este asociat cu insomnia și cu somnambulismul, toate aceste manifestări fiind propice stării de poezie. Însă a fi poet nu este pentru autorul cărții de față o binecuvântare, ci o dureroasă dedublare. „Visam la colții mei de mamut” e titlul unui poem din carte și în același timp o metaforă care descrie acest aspect. Mai mult, în viziunea sa, mamuții sunt o specie dispărută la fel ca poezia: „Eu sunt una dintre speciile dispărute./ Când, dimineța, nu mă pot decide/ dacă să mă trezesc ca poet pentru încă o zi,/ sunt împovărat de colții mei – fiecare din ei reprezintă 100 de kilograme de insomnie/ și atârnă la fel de greu ca țesutul cristalizat al amintirilor mele”. (*Visam la colții mei de mamut*) O viziune apăsătoare, angoasantă, se întrevide într-o observație precum aceasta: „Eram mare ca Dumnezeu, dar nu vânam nimic,/ totuși a venit vremea când am fost vânat din cauza dinților mei”. (*Ibidem*) Chiar și în postura de a fi un fel de Dumnezeu, poetul nu poate scăpa de cumplitul gând al morții. Totodată, Borce Panov denunță sec, fără ocolișuri, faptul că poezia nu mai înseamnă nimic pentru omul recent, că poezia a devenit o artă pe care nimeni nu o mai apreciază. Astfel apare *letargia* pe care o trăiește poetul: „Și noi stăteam/ cu gândurile noastre/ ca niște străzi goale/ între noi”. (*Letargie*)

În ciclul de poeme *Banda lui Möbius* tonul se schimbă pentru că autorul scrie despre iubire. Dragostea îl face să se abstragă zbaterilor de zi cu zi, de toată anxietatea unui cotidian toxic, precar din punct de vedere, mai ales, moral, etc. Imaginându-și

că vobește cu persoana iubită, poetul se plasează în atemporal, detașându-se de tot: „Există un moment în care mă îndepărtez de tot,/ când după cel mai adânc suspin/ mă aștept să apari de nicăieri” (*Îți vorbesc cu tot timpul*). Iubind, actantul liric își va găsi *echilibrul* și va descoperi „[...] că viața este/ atât de minunată/ atât de minunată”. (*Banda lui Möbius*) *Banda lui Möbius* este o confesiune personală; iubirea e capabilă să limpezească apele tulburi ale lumii, fiind sursa fericirii noastre.

Prin volumul *Linia dimineții*, tradus, iată, și în limba română, grație lui Constantin Severin, cunoaștem un autor, Borce Panov, care are metodă, cultivă o poetică ambiguă, cvasireligioasă, autentică: „Artistul a pictat îngerul ca un apus de soare/ și a ridicat aripile și le-a întins din nou larg/ și s-a înălțat pe cealaltă parte a Pământului”. (*Clipa eternă*)

Alexandru Ovidiu Vintilă

Lupul

1.

poezia este exact precum cățelușul meu
când este fericit se ridică pe picioarele din spate
și urlă cu o voce răgușită ca să mă facă să-mi amintesc
că a fost lup
iar eu am fost un om al cavernelor

2.

poezia are un stomac care mârâie
dar nu arată niciodată că este înfometată
cel mai important lucru pentru ea este
să sară pe scaunul gol
și să facă parte din familie în jurul mesei de seară

Răstignirea timpului

dacă răstignim cuvântul
va redeveni trup
pentru a ne face să simțim toată bucuria
cu care Dumnezeu a creat lumea
și toată durerea
cu care și-a sacrificat propriul fiu

dacă vom răstigni timpul
va fi cineva care se va înălța din nou
pentru a crea un spațiu pentru o întreagă civilizație

Dumnezeu ca un substantiv abstract

argila și apa se usucă repede
iar timpul ar trece prin tine cu brutalitate
și totuși e nevoie doar de o respirație
pentru a o menține și a o transforma în tine însuși

timpul este timp atunci când este un substantiv
personal

Dumnezeu este un substantiv abstract
argila și apa sunt substantive concrete
respirația este și ea abstractă
este concretă doar atunci când se încetează în
oglindă
pentru a semnala că ești viu
iar dacă nu mai ești, atunci este mai abstractă decât
moartea însăși
substantivele concrete nici măcar nu pot muri fără
cele abstracte
și nici nu pot gândi sau simți fără ele

și nici nu vor ști ce zi este în calendar
sau în ce anotimp
vocabularul înflorește și se coace pe fructe amare

argila și apa se vor usca repede în limbajul
în care Dumnezeu
ar fi un substantiv abstract

Ruleta rusească

cu mulți ani în urmă
mi-am trimis o scrisoare
în această dimineață cețoasă
în mod surprinzător
m-am gândit la acea scrisoare
dar nu-mi amintesc ce era scris în ea
acum putem să reluăm
ruleta rusească
între noi există un al treilea jucător
care înainte era absent